

Vlaams
Parlement

ingediend op **881** (2015-2016) – Nr. 2
8 november 2017 (2017-2018)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
uitgebracht door Katrien Schryvers

over de conceptnota voor nieuwe regelgeving

van Lorin Parys, Tine van der Vloet, Peter Persyn, Caroline Croo,
Danielle Godderis-T'Jonck en Lies Jans

betreffende de organisatie van pleegzorg

en over het rapport 'Evaluatie van de toepassing
van het decreet en besluit houdende
de organisatie van pleegzorg'

Samenstelling van de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin:

Voorzitter: Bart Van Malderen.

Vaste leden:

Danielle Godderis-T'Jonck, Lies Jans, Lorin Parys, Peter Persyn, Elke Sleurs, Tine van der Vloet;
Griet Coppé, Cindy Franssen, Vera Jans, Katrien Schryvers;
Freya Saeys, Martine Taelman;
Freya Van den Bossche, Bart Van Malderen;
Elke Van den Brandt.

Plaatsvervangers:

Björn Anseeuw, Vera Celis, Cathy Coudyser, Koen Daniëls, Ingeborg De Meulemeester,
Manuela Van Werde;
Sonja Claes, Dirk de Kort, Kathleen Helsen, Tinne Rombouts;
Jo De Ro, Emmily Talpe;
Jan Bertels, Bert Moyaers;
Elisabeth Meuleman.

Toegevoegde leden:

Ortwin Depoortere.

Documenten in het dossier:

881 (2015-2016) – Nr. 1: Conceptnota voor nieuwe regelgeving

INHOUD

I.	Uiteenzetting door Lieselot De Wilde, Universiteit Gent	4
1.	Pleegzorg in tijd en ruimte	4
2.	De pleegzorger	4
3.	Pleegzorgbegeleider	5
4.	Het gezin van herkomst	6
5.	Het persoonlijke dossier	7
II.	Vragen van de leden	8
III.	Uiteenzetting door Jan Brocatus, coördinator, en Johan Ieven, directeur Pleegzorg Vlaams-Brabant en Brussel, Pleegzorg Vlaanderen	11
1.	Algemeen	11
2.	Pleegzorg Vlaanderen	11
3.	Financiering	11
4.	Provinciale voortrajecten	12
5.	Het decreet van 29 juni 2012	12
6.	Wat kan beter?	12
7.	Pleegzorg Vlaanderen vzw	13
IV.	Uiteenzetting door Karen Maes, Vlaamse Vereniging Pleegzorg	13
1.	Wie zijn we?	13
2.	Knelpunten in het decreet van 29 juni 2012	14
3.	Reflecties bij de evaluatie	15
4.	Conclusie	17
V.	Vragen van de leden	17
VI.	Uiteenzetting door Geert Decock, Unie van Jeugdadvocaten	21
VII.	Vragen van de leden	23
	Gebruikte afkortingen	27
	Bijlage: zie dossierpagina op www.vlaamsparlement.be	

Op 11 oktober 2017 hield de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin een hoorzitting over de conceptnota voor nieuwe regelgeving betreffende de organisatie van pleegzorg en over het rapport 'Evaluatie van de toepassing van het decreet en besluit houdende de organisatie van pleegzorg'.

De sprekers op de hoorzitting waren Lieselot De Wilde, Universiteit Gent; Jan Brocatus, coördinator, Johan Ieven, directeur Pleegzorg Vlaams-Brabant en Brussel, Pleegzorg Vlaanderen; Karen Maes, Vlaamse Vereniging Pleegzorg vzw; en Geert Decock, Unie van Jeugdadvocaten.

Het rapport 'Evaluatie van de toepassing van het decreet en besluit houdende de organisatie van pleegzorg' is als bijlage terug te vinden op de [dossierpagina](https://dossierpagina.vlaamsparlement.be) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

I. Uiteenzetting door Lieselot De Wilde, Universiteit Gent

Lieselot De Wilde is werkzaam in de werkgroep Sociaal werk en sociale pedagogiek aan de Universiteit van Gent. Ze is doctor-assistent en focust haar onderzoek op de geschiedenis van uithuisplaatsing van kinderen en de rol van overheidsinterventie daarin. Pleegzorg staat daarin de jongste tijd centraal en de spreker gaat op dat aspect in vanuit het decreet van 29 juni 2012 houdende de organisatie van pleegzorg (hierna: het decreet van 29 juni 2012) en het evaluatierapport.

1. Pleegzorg in tijd en ruimte

Overheden buigen zich wereldwijd over de vraag hoe om te gaan met kinderen die om diverse redenen uit huis geplaatst moeten worden. Hoe organiseren ze die zorg? De vraag is eeuwenoud en kreeg al talloze antwoorden. Hoe de beste zorg te organiseren, blijft een internationaal sociaal probleem. Er tekent zich een continuüm af waarbij men kiest voor residentiële zorg enerzijds en familiale plaatsing anderzijds.

In de jaren 80 en 90 nam het aandeel van pleegzorg in de uithuisplaatsing van kinderen sterk toe, grotendeels door de daling in de residentiële opvang. Vanaf midden jaren 90 nam de residentiële zorg niet enkel voor kinderen sterk af in alle landen van de Europese Unie. Residentiële opvang is de laatste uitweg en dat leidt tot een voortdurende stijging in het aantal pleegzorgplaatsingen. Hoe jonger de kinderen, hoe meer wordt ingezet op familiale plaatsing.

2. De pleegzorger

Er is kwalitatief onderzoek gebeurd bij pleegzorgers. Dat vormt de basis voor reflectie, verbeterpunten en optimaliseringsvoorstellen bij de evaluatienota en het decreet van 29 juni 2012. Kwalitatief onderzoek spreekt niet voor zich maar is een interpretatie en analyse van resultaten. Voor elk voorbeeld zijn derhalve ook tegenargumenten aan te halen. De spreker bespreekt telkens de rol van de actor en haalt daar twee elementen uit. Ze zal het hebben over de motivatie en de notie van vrijwilligheid bij de pleegzorger. De definitie van de pleegzorger stelt duidelijk dat het om een vrijwillig statuut gaat. Dat element komt sterk naar voren in de interviews.

Motivatie wordt bij de pleegzorg vooral vertaald in termen van maatschappelijk engagement. Ze willen iets betekenen voor de maatschappij, maar uiteindelijk blijkt de focus vooral bij het kind in kwestie te liggen. De pleegzorger wil het pleegkind redden uit een zorgwekkende situatie en het een toekomst bieden. Voorts sluit de motivatie vooral aan bij vrijwilligheid en liefdadigheid. Vrijwillig-

heid is noodzakelijk voor de pleegzorg omdat het aangeeft dat het engagement uit het hart komt. Tegelijk met de vermelding van die vrijwilligheid is er sprake van 'goed genoeg pleegouderschap', en van relevante competenties, opvoedingscapaciteiten en dergelijke meer. Er wordt van pleegzorgers een zekere mate van professionaliteit verwacht. Heel wat andere Europese landen kiezen voor een professioneel statuut. Mensen worden in dat geval betaald als voor een job en niet met een onkostenvergoeding voor de zorgen die een kind vraagt. Pleegzorgers geven zelf aan dat het niet gaat om het zomaar opnemen van een kind in een gezin. Er zitten heel wat andere aspecten aan vast die bepaalde capaciteiten vergen. Het is duidelijk dat de druk er sterk op zit, vanuit de pleegzorgdiensten, om na te gaan of iemand over de nodige competenties en vaardigheden beschikt om voor een specifiek kind te zorgen.

3. Pleegzorgbegeleider

Er kwam tijdens het onderzoek ook heel wat naar boven over de relatie tussen pleegzorger en pleegzorgbegeleider. Pleegzorgers krijgen meer te maken met de pleegzorgbegeleider dan met de pleegzorgdienst. Als ze het over de dienst hebben, verwijzen ze doorgaans ook naar de pleegzorgbegeleider. Met het oog op de rol van die begeleider gaat Lieselot De Wilde in op de extra zorg die volgens pleegzorgers nodig is om voor het pleegkind te zorgen en de Signs of safety. Die worden vaak aangehaald als een antwoord op heel wat problemen in de pleegzorg.

De extra zorg waarvan sprake, kan gaan over gedrags- of hechtingsproblemen, psychologische moeilijkheden of bindingsangsten. De zorg daarvoor zoeken pleegzorgers doorgaans buiten de pleegzorgdienst. Die zorg wordt daar soms aangeboden maar niet benut, omdat pleegzorgers er niet van op de hoogte zijn of omdat ze vaak lang wachten om dergelijke problemen te signaleren waardoor er een crisis kan ontstaan. Dat is vaak het geval als mensen thuis zijn, met andere woorden in het weekend en na de kantooruren, of op tijdstippen waarop de pleegzorgdienst niet beschikbaar is. Een andere reden is dat mensen niet altijd goed kunnen inschatten in welke mate ze hun pleegzorgbegeleider in vertrouwen kunnen nemen. Die moet immers de pleegzorgsituatie in beeld brengen. Bij hem of haar de bezorgdheden of problemen met de opvoedingssituatie aankaarten, is niet vanzelfsprekend. Voor vele zaken is het niet meteen mogelijk om de spanningsvelden op te lossen, maar het is wel belangrijk om die in beeld te houden.

Signs of safety moet de deur openen naar een tijdiger, gericht en beter onderbouwde inzet van pleegzorg. Recent onderzoek in Engeland heeft tien studies gelanceerd in 'counties' waar Signs of safety geïmplementeerd is. Men gaat de meerwaarde ervan na voor sociaal werkers en gezinnen. Men kijkt naar de effecten op korte termijn, binnen het jaar, binnen de twee jaar en op lange termijn. Een inschatting maken op voorhand, is moeilijk.

Er is al geruime tijd druk om het sociaal werk te rationaliseren. Lieselot De Wilde verwijst nog naar het werk van Devlieghere en Roose. In de organisatie van sociaal werk worden regels, structuur en procedures ingebracht. Het impliceert een begrenzing die stelt wat de resultaten moeten zijn. Sociaal werk is logischerwijze meer dan naar eigen goeddunken handelen. Rationalisering is een goede zaak, maar tegelijk loert er gevaar voor overrationalisering. Het implementeren van evidencebased instrumenten in de sociale sector heeft ook onbedoelde neveneffecten. Zo leidt rationalisering in pleegzorg vaak tot risicobeheersing. Men wil kinderen en jongeren behoeden voor alle mogelijke risico's. Denken dat Signs of safety subjectiviteit zal laten verdwijnen uit het sociaal werk, is een andere zaak. Niet zelden stoelen dergelijke instrumenten op het feit dat wie het instrument hanteert en invult, altijd dezelfde conclusie trekt

dat subjectiviteit in de besluitvorming of het onderbouwen van pleegzorg sterk afneemt en dat zo risico's sneller zichtbaar en beter vermijdbaar worden.

Dat is interessant in het kader van het professionaliseringsdiscours. De evidencebased instrumenten kunnen worden beschouwd als een poging tot professionalisering, maar behelzen een bijzondere vorm. Het uitgangspunt is externe professionaliteit binnen het sociaal werk opleggen. Men gaat niet uit van interne professionalisering binnen de sociaal werkers. Er worden extern gedefinieerde instrumenten aangereikt terwijl professionalisering in het sociaal werk moet gaan over dialoog voeren met mensen, met elkaar en op de werkvloer. Door vallen en opstaan, en kritisch denken, leert men de eigen professionaliteit te ontwikkelen. Zo kan men een evidencebased instrument als Signs of safety beschouwen als een deprofessionaliseringsinstrument, wat niet de bedoeling lijkt.

In de interviews gaven pleegzorgers meer dan eens aan dat ze nood hebben aan een luisterend oor en daarvoor graag de mogelijkheid en de ruimte krijgen. Jeugdzorg moet ook ruimte bieden aan de sociaal werker en de pleegzorger zelf. Niet alles hoeft in protocollen te worden gegoten of overgenerationaliseerd. Het is nodig na te denken over de betekenis van de implementatie. Die gebeurt in verschillende praktijken op verschillende manieren. Er is ook al de geschiedenis van een cultuur. De vraag luidt met welk doel een dergelijk instrument wordt ingezet.

4. Het gezin van herkomst

De vraag waar het gezin van herkomst in de pleegzorgsituatie staat en hoe biologische ouders een waardevolle plek kunnen krijgen, is complex.

Matching is nagaan in welke mate men kinderen probeert te plaatsen in de eigen provincie, en in hoeverre het mogelijk is om ze te bezoeken. Het gaat niet zozeer om de afstand, maar eerder om bereikbaarheid en betaalbaarheid. De interviews leren dat pleegzorgers merken dat het voor heel wat gezinnen van herkomst of biologische ouders moeilijk is om zich te verplaatsen. Velen doen een beroep op openbaar vervoer, wat niet evident blijkt. Ook de betaalbaarheid is een probleem. Dat is een serieuze factor in hun poging om waardevol deel uit te maken van de pleegzorgsituatie.

De rugzak is een metafoor voor de achtergrond van gezin en kind. De redenen voor plaatsing in pleegzorg blijken vaak vaag. Sommigen vinden dat een goede zaak, omdat iedereen zo met een schone lei kan beginnen. Men houdt rekening met privacy. Andere pleegzorgers zijn van oordeel dat het interessant zou zijn om de reden van plaatsing te kennen omdat ze zo met de biologische ouders en hun problematiek rekening kunnen houden. Het maakt het mogelijk dat een plaats te geven in de opvoeding van het pleegkind. Uit de verhalen die in het onderzoek aan bod kwamen, blijkt vaak impliciet dat visie en input van de biologische ouders niet aan de orde zijn in de pleegzorgsituatie of niet gewaardeerd worden. Hoe langer een pleegplaatsing duurt, hoe moeilijker het wordt om hun plek en inbreng te waarderen of te garanderen.

De herkomstsituatie en oorspronkelijke opvoedingscontext worden vaak geformuleerd in termen van last of complicaties voor de opvoedingssituatie. Dat is normaal aangezien met meer betrokkenen de situatie alleen maar complexer wordt. Het lijkt essentieel om alle actoren helder in beeld te brengen en te houden. De afwezigheid van geboorteouders, broers en zussen, of grootouders wordt niet gedramatiseerd maar eerder ervaren als een vergemakkelijking van de pleegzorgsituatie. De vraag blijft of dat ook wenselijk is. Een belangrijke rol toebedelen aan de biologische ouders en hen kennen in de pleegzorgsituatie

blijkt moeilijk. De vraag rijst in welke mate er samen wordt opgevoed, en of dat te beschouwen valt als een gedeelde situatie. Lieselot De Wilde stelt de vraag of dat in de praktijk moeilijk te realiseren valt.

Een stap verder is wanneer het gezin van herkomst wordt herleid tot een voetnoot in de pleegzorgsituatie in plaats van een fundamenteel deel. De geschiedenis van het kind wordt als het ware in de rugzak van het pleegkind gestopt. De redenen van plaatsing worden zo iets uit het verleden en van het kind. Ze krijgen geen plaats in de pleegzorgplaatsing.

Er wordt gesteld dat er voldoende aandacht moet zijn voor de biologische ouders en het gezin van herkomst, wat niet concreet genoeg is. Niet zelden is de achtergrond een armoedesituatie. Armoede is geen voetnoot in iemands individuele achtergrond, maar een structureel probleem. Vandaar de vraag naar aandacht voor sociale problemen en de benoeming ervan als sociaal probleem. Het gaat om problemen binnen een samenleving. De problemen zijn niet individueel of het gevolg van opvoeding. Internationaal onderzoek wees eerder al uit dat sneller wordt geïntervenieerd in gezinnen in armoede, en vaak ook ingrijpender met uithuisplaatsing – zelfs in tijden dat residentiële hulp nog de bovenhand had. Het lijkt boeiend om te onderzoeken of die dynamiek zich ook doorzet als het gaat om familiale plaatsingen. Een aantal onderzoeken wijst uit dat die gezinnen vatbaarder zijn voor verregaande jeugdzorginterventies. Het stond in 1995 al bekend als het zwaard van Damocles dat boven de hoofden van die gezinnen hangt. De kern van de zaak is dat er aandacht voor moet zijn omdat het uiteindelijk kan gaan om het verplaatsen van een kind, gelijk met de armoede-problematiek.

Inspraak van mensen in armoedesituaties ligt verdragsrechtelijk vast. Ze krijgen structureel een stem in het debat, en is er een engagement om daarmee aan de slag te gaan. Ook heel wat rechtenkaders leggen de nadruk op het feit dat ook zij recht hebben op een familiaal leven, naast recht op ouders en een gezin. Het blijft een cruciaal maar heikel element in de jeugdhulp. Dit krijgt onvoldoende aandacht.

Hetzelfde geldt voor de inzet op informele netwerkvorming. Men moet daarop inzetten, maar de kinderen hebben al een geschiedenis en een netwerk. Het gaat niet op om dat te laten afbrokkelen om daarna opnieuw op 16 of 18 jaar een informeel netwerk op te bouwen en daarop in te zetten. Het lijkt zinvoller om de draad door te trekken dan van voren af aan te moeten beginnen.

5. Het persoonlijke dossier

Inzage in persoonlijke dossiers is op basis van interviews met professionals in de jeugdzorg onderzocht. De rol van het dossier en van de verslaggeving zijn onderzocht. Wat doen professionals met de verslaggeving? In hoeverre speelt die een rol in de hulpverlening? Is het een administratieve last? Er is ook onderzocht hoe de hulpverleningsgeschiedenis in elkaar zit. Lieselot De Wilde baseert haar visie op onderzoek naar de Gentse weeshuizen, het belang van verslaggeving in het latere leven, en de reconstructie van een hulpverleningsgeschiedenis.

Het persoonlijke dossier omvat nu en later. In eerste instantie gaat het om de beslissing tot pleegzorg. Communicatie tussen de actoren blijkt cruciaal. Al te vaak gaat iedereen ervan uit dat bekend is waar men heen wil. Aangezien dat amper wordt geëxpliciteerd, is het doel voor niemand duidelijk.

De beslissing tot pleegzorg of tot een interventie, en de argumenten voor die beslissing zijn aparte elementen. Uit eigen onderzoek en uit onderzoek naar de Gentse weeshuizen blijkt dat er vaak geen argumentatie is. Karel De Vos voerde

onderzoek waarin hij de hulpverleningsgeschiedenis van mensen probeerde te reconstrueren aan de hand van interviews in de sociale werkpraktijken. Hij vroeg de documenten daarvan op. Het blijkt ontzettend moeilijk om te reconstrueren waarom er is beslist om in te grijpen en hoe. Karel De Vos noemt dat niet-geargumenteerde ingrijpen in de jeugdzorg. Het is een pedagogische paradox die in de jeugdzorg is geslopen omdat men er sinds eind 19^e eeuw vanuit gaat dat er voor interventie altijd een reden is. Dat leidt ertoe dat argumentatie voor een interventie niet meer noodzakelijk wordt beschouwd. Het belang van de verslaggeving is daarmee ook aangetoond. Men moet zoeken naar de betekenis en hoe het instrument wordt ingezet. Er wordt veelvuldig gewag gemaakt van het belang van het kind, maar niet van hoe dat te realiseren. Verslaggeving en persoonlijke dossier kunnen daarin een sleutel zijn. Mensen worden deel van hoe de problemen gedefinieerd worden en van welke verwachtingen er zijn bij de interventie. Lieselot De Wilde verwijst naar de evidencebased instrumenten, omdat uit de sociaalwerkpraktijken en uit praktijken in het algemeen blijkt dat mensen vaak een argumentatie nodig hebben om recht op hulp te claimen. De zaken moeten in een kader worden geplaatst opdat een kind toegang krijgt tot zorg. Reconstructie is moeilijk en dan blijft dat discours in het ijl hangen. Daarmee is niets gezegd over de begrijpbaarheid van desbetreffende documenten.

Het is vooral van belang een antwoord te vinden op de vraag waarom op zeker ogenblik is beslist om ten aanzien van betrokkenen op een bepaalde manier tussen te komen. De zoektocht naar zingeving speelt daarin een grote rol, maar dat verandert tijdens de levensloop. Een kind ziet de dingen anders naarmate het ouder wordt. Er moet daarom ook aandacht zijn voor het begrip van het effect van ingrijpen.

II. Vragen van de leden

Elke Van den Brandt hoort graag een visie die vertrekt vanuit het perspectief van de zorgouder, maar wil weten of er vanuit het kindperspectief situaties zijn waarin het wenselijker lijkt om voor residentiële opvang te opteren. Zijn er indicatoren die ontradend werken voor familiale pleegzorg?

Niet-begeleide minderjarigen gaan eerst naar residentiële voorzieningen en dan naar pleegzorg. Vaak willen ze die stap niet meer zetten. Sneller voor pleegzorg kiezen, gaat ten koste van de matching. Zorgt dat voor grote problemen of is het goed dat die jongeren meteen naar pleegzorg kunnen?

Biologische ouders en hun achtergronden worden te vaak als probleem beschouwd, en niet als krachten en hefboomen. Het supplement op de kinderbijslag voor de biologische ouders valt weg. Is dat problematisch voor de biologische ouders? Zijn dat hefboomen om de ouders te betrekken?

Bij kinderen in armoede wordt vaak ingrijpender tussengekomen. Is dat in vergelijkbare contexten ook het geval? Of is het die context die maakt dat er zich meer situaties voordoen die tot ingrijpen nopen? Wordt in die gevallen sneller en zwaarder ingegrepen?

Freya Van den Bossche heeft het over de pleegzorgdienst waaraan pleegouders moeilijk hulp vragen omdat die ook oordeelt over de geschiktheid van de pleegouders. Dat is een heikel evenwicht. Moet dat niet opgenomen worden met de pleegzorgdiensten? Alle ouders maken fouten. Iedereen leert met vallen en opstaan, en weet zich al eens geen raad. Dat moet voor pleegouders ook gelden. Dat kan de drempel om hulp te vragen verlagen. Als het risico bestaat dat de pleegzorgdienst begint te twijfelen aan de pedagogische vaardigheden, dan

schrikt dat vanzelfsprekend af. Hoe gaat men daarmee om? Zou het helpen mochten pleegzorgdiensten over een eigen dienst beschikken, die gehouden is aan het beroepsgeheim? Helpt dat pleegouders om zonder beoordeling van hun geschiktheid als ouder raad te vinden? Het beroepsgeheim kan enkel doorbroken worden bij ernstig en acuut gevaar. Ziet de spreekster andere mogelijkheden?

Er moet voldoende aandacht zijn voor de biologische ouders. De vraag rijst wat met 'voldoende' en met 'aandacht' wordt bedoeld. Het concept is niet concreet uitgewerkt. In dat verband is het cruciaal om het belang van het kind als vertrekpunt te nemen. Een kind heeft recht op een zo ideaal mogelijke opgroei-omgeving, eerder dan ouders recht hebben op een kind. Dat belang vooropstellen impliceert dat de band met de biologische ouders niet maximaal wordt doorgeknipt. Zij verkeren in een situatie waarin ze tijdelijk of gedurende een langere periode niet voor het kind kunnen instaan. Zij hebben de wens om goed te doen en verwerpen hun kind daarom niet. Hoe zorgt men ervoor dat de affectieve band die er kan zijn, alle kansen krijgt en blijft krijgen? Het zelfbeeld van een kind wordt mede bepaald door de manier waarop de biologische ouders naar een kind kijken.

Er is in een groeiplan op 16 jaar met een rondetafel zes maanden voor de 18^e verjaardag. Zo ontstaat er een nieuw netwerk. Wat als dat eerder zou plaatsvinden? Zou de integratie van het oude netwerk in het nieuwe van het pleeggezin zo gemakkelijker verlopen?

Lorin Parys is ervan overtuigd dat de biologische ouders op een goede manier betrokken moeten worden en blijven, opdat iedereen aanvoelt dat ze samen voor een kind zorgen. Hoe kan de wetgever daarvoor aandacht hebben gezien de individuele aard van elke situatie? Hoe kunnen drempels in de regelgeving weggenomen worden?

Katrien Schryvers zegt dat de matching niet zelden een grote afstand tussen biologische ouders en pleegouders aan het licht brengt. Die wordt ook veroorzaakt door problemen van bereikbaarheid en betaalbaarheid. Het decreet van 29 juni 2012 organiseert de pleegzorgdiensten op provinciaal niveau, wat een schaalvergroting inhoudt. De argumenten daarvoor zijn deskundigheidsbevordering, indeling en een grotere kans op matching in een grotere dienst. Is in het onderzoek gebleken waarmee rekening wordt gehouden in de matching? Houdt men rekening met de afstand?

De biologische ouders zijn vaak niet of amper aanwezig. De duur van de pleegzorgplaatsing is daaraan gelinkt. De vraag hoe geboorteparents in beeld kunnen worden gehouden, speelt ook. De termijn van pleegzorgplaatsing is aangepast in het decreet van 29 juni 2012. Er is gekozen voor een maximale termijn van drie jaar, ongeacht de leeftijd. Voordien was dat anders en kon een lange plaatsing voor jonge kinderen met een jaarlijkse evaluatie. De vooropgestelde termijn is de gulden middenweg. Een kind wordt ten behoeve van de biologische ouders niet te lang geplaatst om hen in beeld te houden. Hoe wordt het nieuwe decreet van 29 juni 2012 in die zin toegepast? Volgen jeugdrechters dat of beslissen ze nog altijd voor één jaar? Het evaluatierapport beveelt aan om een langere plaatsing voor jonge kinderen opnieuw mogelijk te maken. Is dat aangewezen of zijn er andere mogelijkheden op bijvoorbeeld scharnierleeftijden?

Lieselot De Wilde stipt aan dat het vooral van belang is na te denken over de finaliteit en essentie van pleegzorg. Is het doel een kind in een gezin plaatsen om daar zijn weg voort te zetten en daar zijn leven op te bouwen? Of gaat men uit van het idee van gezamenlijk opvoeden? Bij de pleegzorgdiensten springt dat er alvast uit. Voor de pleegzorger is het vaak moeilijk om samen de opvoeding op te nemen. Bovendien keert in de interviews geregeld het argument terug dat het

niet werkt. Zo moet een kind dat met een broer of zus in residentiële opvang belt, nadien opgevangen worden. Het zijn moeilijke momenten voor dat kind en daardoor nemen die contacten op termijn steeds af tijdens de pleegzorgplaatsing. Het complexe aan pleegzorg is dat met zoveel noden en belangen van verschillende actoren rekening moet worden gehouden. Lieselot De Wilde is van oordeel dat het niet opgaat de situatie te vereenvoudigen door actoren er tussenuit te halen. Alle actoren moeten in tegendeel in kaart worden gebracht en in beeld worden gehouden. Voor de decreetgever is dat niet eenvoudig maar veel hangt samen met kennis over en bekendmaking van pleegzorg. Vele mensen veronderstellen dat het een soort adoptie is. Dat kan het zijn, als kinderen lang blijven.

Cruciaal is de vraag hoe de biologische ouders een waardevolle plek kunnen krijgen en betrokken worden binnen het netwerk van de omgeving van het geplaatste kind. Er zijn voorbeelden van pleegzorgers die samen met de biologische moeder het graf van de biologische vader bezoeken. Veel hangt af van de individuele interpretatie en het goeddenken van de pleegzorgers.

Uit de terugkoppeling met iedereen die aan het onderzoek heeft meegewerkt, blijkt dat er zeer weinig communicatie is over netwerkvorming. De rondetafelgesprekken kunnen gevoerd worden wanneer een kind in de pleegzorg geplaatst wordt. Dan kan men nagaan wie welke rol wil en kan opnemen. Vaak gaat het ook om biologische grootouders, die niet de volledige opvoeding van het bewuste kind kunnen opnemen, maar wel graag een rol willen spelen. Het blijft voor de kinderen een verwarrende situatie en een moeilijk evenwicht. Ze hebben nog een andere moeder. Hoe moeten ze haar bijvoorbeeld noemen? Dat is een discussie die meermaals in beeld komt en de complexe situatie illustreert.

Vermelden dat er voldoende aandacht moet zijn, strekt niet ver genoeg. Men moet zich afvragen waar het gezin van herkomst een plaats krijgt, en waar het zijn stem kan laten horen om inspraak te vragen. Dat gebeurt doorgaans op een andere manier dan in normale situaties. Het moet vaak via andere wegen ingang vinden en heeft mogelijk andere waarden en normen. Een soort van impliciete morele verhevenheid bij de mensen die voor de kinderen zorgen, is problematisch. Dat is niet onlogisch als gevoel omdat het voor een alcoholverslaafde vader niet gemakkelijk is om te bepalen hoe hij een waardevolle rol kan spelen.

De pleegzorgdienst, maar ook de pleegzorgbegeleider, kan een sleutelrol spelen. Hij kan zicht houden op wie de actoren zijn en hen in beeld houden. Hij kan hun noden en belangen registreren en nagaan hoe ze samen te brengen. In het onderzoek wordt dat vaak op een andere manier ingevuld. Dan luidt het dat er een klik moet zijn. Er moet nog onderzoek gebeuren om te bepalen welke ruimte de pleegzorgbegeleider moet krijgen.

Signs of safety brengt externe professionalisering binnen in plaats van de professionalisering van de sociaal werkers te ondersteunen. Het geeft hen net meer vertrouwen en kracht om ermee om te gaan. Zo voelen ze dat het om een gedeelde verantwoordelijkheid gaat binnen een dienst, en niet om een individuele verantwoordelijkheid. Moeilijke situaties moeten bespreekbaar gemaakt worden. Er moet een dialoog over opgezet worden. Mensen die in de sector willen werken, ontwikkelen juist daar professionaliteit en moeten kapstokken en handvatten krijgen om ermee om te gaan. Ze moeten weten dat wat er ook gebeurt, er een organisatie is die achter hen staat.

De spanning tussen goed opvoeden van kinderen en het moeilijk hebben om daarover met de pleegzorgbegeleider te praten, is geen illusie. Iedereen wil zijn best doen. Er is bijvoorbeeld gezegd dat een ombudsdienst zinvol kan zijn. Het is echter zo dat de pleegzorgdiensten al heel veel aanbieden waarvan pleegzorgers

niet op de hoogte zijn. Antwoorden dat het allemaal op de website staat, gaat niet op. Het gaat niet op voortdurend nieuwe zaken op te zetten om tot oplossingen te komen. Wat bestaat, moet worden gebruikt. Dat moet meer kenbaar gemaakt worden.

De leeftijd of het moment waarop geëvalueerd wordt, blijft een arbitraire grens. Als men dat probeert vorm te geven vanuit het idee dat samen wordt opgevoed, moet de verlenging tot 13 jaar zeker kunnen voor jongere kinderen, tenzij er expliciete redenen zijn zoals de afwezigheid van de biologische ouders. Tegelijk voelt men aan dat het impliciete idee van veel pleegzorgers is dat kinderen kunnen en zullen blijven. Dat is hardnekkig en het beleid moet daarop inzetten. Beeldvorming speelt daarin een rol.

III. Uiteenzetting door Jan Brocatus, coördinator, en Johan Ieven, directeur Pleegzorg Vlaams-Brabant en Brussel, Pleegzorg Vlaanderen

1. Algemeen

Jan Brocatus is tevreden met de snelheid waarmee dit op de agenda is gezet en het decreet van 29 juni 2012 wordt aangepast. Het participatieve traject krijgt een pluim. De administratie heeft de diverse stakeholders nauw betrokken bij talloze overlegmomenten, en was telkens aanwezig op de dialoogtafels om de verschillende perspectieven te zien. Het is aangenaam de weerslag daarvan in het evaluatierapport terug te vinden. Veel opmerkingen zijn opgenomen en leiden tot aanpassingsvoorstellen. De invalshoek is anders omdat de focus op entiteiten ligt die gecreëerd zijn door het decreet van 29 juni 2012. Er zijn vijf diensten en een partnerorganisatie in het leven geroepen, Pleegzorg Vlaanderen.

2. Pleegzorg Vlaanderen

Een aandachtspunt is de mogelijkheid waarover jeugdrechters beschikken om in bepaalde situaties meteen een kind te plaatsen voor een periode van 13 jaar. Dat is positief, mede omdat zo niet jaarlijks de procedure moet worden overgedaan.

Voor pleegjongeren is de mogelijkheid van voortgezette pleegzorg belangrijk. Voor de rechtstreeks toegankelijke of ondersteunende pleegzorg wil Pleegzorg Vlaanderen de leeftijd optrekken van 21 jaar tot 25 jaar. De tekst vermeldt nog 23 of 25 jaar. Het stopt niet op 21 jaar. Een cruciaal detail is dat de jongeren niet al van pleegzorg jeugdhulp moeten krijgen om te continueren. Dat is zo opgenomen in het rapport. Ook een 18-plusser kan de behoefte voelen om een weekend in een warme omgeving door te brengen zoals een student in het weekend enkele dagen naar huis gaat.

Rond pleeggasten blijft een heikel probleem hangen. Op de website van het VAPH is niets terug te vinden over pleegzorg. Mensen moeten al op de hoogte zijn van pleegzorg om de vraag aan het VAPH te stellen en zo bij Jongerenwelzijn terecht te komen. Dat is niet klantvriendelijk.

De erkenning van de ouders schiet tekort. Ze voelen zich opzijgezet op het vlak van informatieverstrekking, begeleiding en participatie. Dat signaal is heel sterk.

3. Financiering

Johan Ieven meent dat de uiteenzetting van mevrouw De Wilde geprojecteerd kan worden op zijn verhaal. De pleegzorgdiensten proberen met de middelen die de Vlaams overheid ter beschikking stelt, heel wat te realiseren. De pleegzorgbe-

geleiders maken deel uit van de zowat vijfhonderd vte actief in de pleegzorg over de vijf provincies. Zij bedienen de zesduizend pleeggezinnen. Het gaat over een openeindefinanciering waardoor het lijkt alsof de sector jaar na jaar meer middelen ontvangt. Die vertegenwoordigt de vermaatschappelijking die pleegzorg realiseert in de samenleving. Jaarlijks worden er meer pleegzorgers actief, wat het budget laat stijgen. Met dat budget realiseert pleegzorg wat er volgens de regelgeving moet gebeuren: met een goed management, met opgeleide mensen en rekening houdend met de verwachting van stakeholders, ouders en pleegouders. De middelen stijgen weliswaar maar de gemiddelde beschikbare begeleidingstijd blijft nog steeds dezelfde.

4. Provinciale voortrajecten

In 2010 – en in Limburg al daarvoor – namen de 25 diensten zelf het initiatief om samen te werken. Management, samenwerking en integratie konden toen beter. In vijf provincies samenwerken kon kwaliteitsverbetering genereren. Alle diensten hebben er alles aan gedaan om die fusie voor te bereiden, nog voor het decreet van 29 juni 2012 in voege was. Zo kon het decreet van 29 juni 2012 een goede start nemen in 2012 en concreet toepassing vinden in 2014.

5. Het decreet van 29 juni 2012

Dankzij de voorbereiding waren snel effecten merkbaar. Er waren meer pleegouders, gezamenlijke projecten en onderzoeksprojecten. Pleegouders werden versterkt in hun opvoeding door uitwisseling van methodieken. De fusie kwam goed tot stand. Integrale jeugdhulp zorgde voor bijkomende opdrachten. Een aantal taken namen de begeleiders samen op met de jeugdconsulenten. Er werden participatieraden opgestart. Vanaf 2015 leverde pleegzorg, op vraag van de samenleving, een aanvullende bijdrage in de opvang van niet-begeleide minderjarige vluchtelingen. Er waren ook ondersteunende effecten dankzij een ruimer pleegzorgaanbod, zoals behandelingspleegzorg en ondersteunende pleegzorg. Bovendien nam het aantal pleegzorgmogelijkheden toe. De netwerken en samenwerking versterkten. Tal van andere voorbeelden zijn in het evaluatierapport opgenomen.

In dezelfde periode is het belevingsonderzoek van kinderen opgestart. De tevredenheidsmeting van pleegzorgers vond over heel Vlaanderen plaats, en niet langer per dienst. Men is ook begonnen met effectmetingen. Met dezelfde middelen voldeed pleegzorg steeds beter aan de verwachtingen en boekte het verbeterde effecten.

6. Wat kan beter?

Een aantal verwachtingen en resultaatverbintenissen uit de decreetsevaluatie lopen al. Zo zijn de permanentieregelingen al aangepast. Pleegzorg registreert het gebruik hiervan, verkent de mogelijkheden en stemt het aanbod van de permanentiemogelijkheden verder af, over de diensten heen.

In het voortraject is al onderzocht hoe pleegzorgers het best geselecteerd en gematcht worden. Het 'ja, mits'-principe treedt vaker op de voorgrond in debatten tussen de diensten. Het wordt ook getoetst aan wetenschappelijk onderzoek. Er is een ruimer begeleidingsaanbod met behandelingspleegzorg. De samenwerking tussen de partners in pleegzorg is toegenomen, maar het kan uiteraard nog beter. Er loopt volop overleg met diverse stakeholders over crisisnetwerken. Samen met de crisismeldpunten wordt werk gemaakt van een verbeterde praktijk.

Over de niet-begeleide minderjarige vluchtelingen zijn rapporten geschreven. De vier werven behelzen onder meer het jonge kind en jongvolwassenen, en staan op stapel. Pleegzorg levert ook daaraan een bijdrage. Men doet alvast meer met hetzelfde budget, wat druk zet op de pleegzorgbegeleiders. Kritiek op onvoldoende inzet van betrokken participanten, kan dan geargumenteed worden door de toename van bijkomende trajecten. Dat doet niets af van de noodzakelijkheid ervan.

De uitvoeringsbesluiten moeten nog geschreven worden, maar het decreet van 29 juni 2012 bevat enkele verwachtingen waaraan minstens ten dele al wordt voldaan. Mocht men die verankeren in de uitvoeringsbesluiten in de periode 2018-2019, dan moet daaraan een structurele verandering in de financiering gekoppeld worden met het oog op een duurzame toekomst.

7. Pleegzorg Vlaanderen vzw

Jan Brocatus vult aan dat Pleegzorg Vlaanderen vzw als partner ook een enorme evolutie heeft doorgemaakt. Behalve de naamsverandering van Partners in Pleegzorg naar Pleegzorg Vlaanderen, is ook hard gewerkt aan een herijking van het takenpakket. Een concreet gevolg daarvan is dat de steungroepen in de diverse provincies beschouwd worden als een taak van de diensten. Dat gebeurt in functie van de participatieraad op provinciaal niveau.

Bepaalde zaken die het decreet van 29 juni 2012 aan de partnerorganisaties oplegt, zouden daar wegvallen en zijn daarom overgenomen door de pleegzorgdiensten. Drie grote taken blijven over. In eerste instantie is dat beleidsbeïnvloeding, wat een degelijke en uniforme registratie vereist, naast duiding met cijfers, beleidssuggesties en aandacht voor toekomstige uitdagingen.

Het rapport doet concrete suggesties, die Pleegzorg Vlaanderen omarmt. Door sterkere sensibilisering moet pleegzorg een evidentie worden. Pleegzorg moet aan bekendheid winnen. Niet louter als concept, maar mensen moeten durven overwegen of pleegzorg iets voor hen kan zijn.

Een fundamentele vraag is hoe de partnerorganisatie die rol kan waarmaken. Dat behelst partners samenbrengen en ondersteunen, en nagaan hoe voor al de perspectieven en voor de diensten als interne klanten taken kunnen worden opgenomen. De expertise zit ook bij de diensten. Als een hulplijn nodig is, kan dat nog vanuit de partnerorganisatie. Dat gaat evenwel slechts over 3,5 vte en 240.000 euro. De positieve kijk op de toekomst en de evolutie gaan verder.

IV. Uiteenzetting door Karen Maes, Vlaamse Vereniging Pleegzorg

1. Wie zijn we?

Karen Maes spreekt vanuit haar ervaringen en vult wat al is gezegd aan. De Vlaamse Vereniging Pleegzorg is al 35 jaar een vrijwilligersvereniging voor pleegzorgers. Ze ontstond uit pure noodzaak door een tekort aan omkadering en ondersteuning. Er waren veel diensten naast elkaar en van een decreet of een statuut was nog geen sprake. De pioniers trokken hard aan de kar.

Na 35 jaar is heel wat gebeurd, maar de Vlaamse Vereniging Pleegzorg wil vooral haar rol bestendigen in samenwerking met de pleegzorgdiensten en Pleegzorg Vlaanderen om samen na te gaan welke beleidsaanbevelingen mogelijk zijn. Daarnaast wil men ook ontmoetingen organiseren voor pleegzorgers, pleegkinderen en pleegjongeren. De Vlaamse Vereniging Pleegzorg heeft een manifest

geschreven dat naar alle politici gestuurd wordt die op de verschillende beleidsniveaus met het thema bezig zijn.

Gras groeit niet door eraan te trekken maar wel door de wortels water te geven. Karen Maes kent talloze jongeren die van kleins af in de pleegzorg zijn opgegroeid en kunnen getuigen van het belang ervan. Ze groeien op als jongeren met een stem die ook gehoord moet worden.

Dat pleegzorg een volwaardige decretale regeling krijgt, is geweldig. Tijdens de viering van het 35-jarige bestaan van de Vlaamse Vereniging Pleegzorg is opgemerkt dat pleegzorg een veel ruimere bekendheid geniet in de brede omgeving.

Door de fusie van de vijf provinciale pleegzorgdiensten wordt kennisdeling en expertiseverhoging duidelijk. Een pleegdienst met een sterke ouderwerking en dito psychopedagogisch team, is inmiddels beschikbaar voor de hele provincie.

De studietoelage en het sociaal tarief voor de crèche zijn positief. Karen Maes was pleegouder van een jongen in ondersteunende pleegzorg die elke twee weken bij hen kwam voor een weekend. Haar gezin deed dat gedurende zeven jaar en rondde het traject net af. Initieel liep dat met Kind en Gezin, en kon het maar voor twee jaar. De band met de biologische ouders of met het gezin van herkomst herstellen was niet gelukt als pleegzorg tot een periode van drie jaar was beperkt. Het pleegkind had evenmin in een lagere school gezeten. Dankzij de verlengingsmogelijkheid van ondersteunende pleegzorg heeft het twaalfjarige pleegkind thans een hechte band met zijn moeder. Op zeker ogenblik moest de keuze gemaakt worden om hem al dan niet permanent in huis te nemen terwijl de band met zijn moeder goed was. Het decreet van 29 juni 2012 biedt de mogelijkheid om zo'n situatie goed te regelen.

De participatie van de drie pijlers en het delen van ouderschap, is een bewuste keuze van pleegzorgers. Dat maakt ook het verschil met adoptie. Het bedroeft Karen Maes dat ze het ouderschap van haar jongste pleegkind niet kan delen door problemen met de familie. De plaats van de biologische ouders in participatieraden verankeren, is bijzonder belangrijk. Dat is kiezen voor gedeeld ouderschap.

2. Knelpunten in het decreet van 29 juni 2012

Karen Maes sluit zich aan bij de visie dat voortgezette pleegzorg tot 25 jaar mogelijk moet zijn. Dat blijkt ook uit getuigenissen van jongeren. Het is goed dat er participatieraden zijn, maar in de praktijk zijn er verschillen in de uitvoering door de diensten. Alle drie de pijlers in één raad onderbrengen is niet eenvoudig. Er is een voortraject nodig. De middelen blijven beperkt, en men moet al de achterban en werking hebben. Elke provincie heeft zijn eigen geschiedenis. Alle diensten startten een voortraject voor er van een participatieraad sprake was. Bij pleegzorgers heerst soms verwarring. Het is niet altijd duidelijk of ze in de participatieraad zitten of in het voortraject. Het is niet altijd helder waarin ze participeren. Soms bemiddelt de Vlaamse Vereniging Pleegzorg bij problemen met pleegzorgers in andere diensten. De Vlaamse Vereniging Pleegzorg pleit voor meer omkadering. Regelgeving en de pleegzorgdiensten moeten meer duidelijkheid scheppen. Elke dienst moet een participatieraad hebben, maar ze zijn in de praktijk nog niet opgericht. Dat moet worden opgevolgd. Karen Maes vindt dat een verantwoordelijkheid van de wetgever.

Bij het financiële pikt de spreekster er een voorbeeld uit dat ze als een dilemma ervaart. Pleegzorg Vlaanderen komt voor de Antwerpse Sportweken tussen in 80 percent van de kosten op basis van een individueel akkoord met de

pleegzorgdienst waarvoor gelobbyd is. De vraag die rijst, is hoe het zit met mensen in armoede. Hoe zit het structureel? Verschillen de voordelen per dienst? Dat diensten voordelen geven aan hun pleegzorgers is begrijpelijk, maar integratie in een systeem als de UitPAS of de Antwerpse A-kaart voor mensen met een verhoogde tegemoetkoming lijkt logischer. Dat de pleegzorgdiensten zelf op zoek gaan naar sociale voordelen is niet correct. Het moet deel uitmaken van wat lokale overheden aanbieden aan vrije tijd voor iedereen.

De neutrale bezoekerimte met begeleiding, en de weekend- en avondpermanentie blijven een heikel punt. De neutrale bezoekerimte is er zowat overal maar de begeleiding baart zorgen. Voor een kind met een trauma is een begeleid bezoek cruciaal om het veiligheidsgevoel te garanderen. Dergelijke bezoeken zijn intens. De contacten en bezoeken moeten mogelijk zijn en blijven, maar er moet nadrukkelijk aandacht gaan naar begeleide bezoeken waar nodig.

De bijzondere kosten en het zorgzwaartebudget vormen voor pleegzorgers een enorm engagement om dat vrijwillig te doen. De professionaliseringdruk loopt sterk op. Pleegzorgers moeten grote inspanningen leveren om kosten terug te vorderen. Dat moet eigenlijk zo laagdrempelig en toegankelijk mogelijk verlopen. Er gaat te veel administratie mee gepaard.

Het personeelsverloop is een ander aandachtspunt. Een pleegouder krijgt op twee jaar tijd soms vijf begeleiders. Dat hangt samen met de hoge verwachtingen ten aanzien van die mensen en met de professionalisering van het sociaal werk.

Perspectiefzoekende pleegzorg gaat vooral om crisisplaatsingen. Een kind in nood wordt als eerste alternatief uit huis geplaatst. Sommige pleeggezinnen kiezen voor crisisopvang maar niet voor verdere trajecten en engagementen. Als er na enkele maanden geen matching of oplossing is, wordt de pleegzorger gevraagd hoe hij het verdere traject ziet. Wie uit liefdadigheid toestemt om in te staan voor pleegzorg, overschat zijn draagkracht al eens. Als men kinderen uit huis plaatst als eerste oplossing, dan moet er een vangnet zijn. Het vergt een specifieke matching om de juiste plek te selecteren voor een kind. De indruk ontstaat dat men simpelweg plaatsen vult. Pleegzorg mag niet verworden tot het opvullen van plaatsen voor het tekort in de jeugdhulp. Het moet een bewuste keuze zijn. Crisisouders voelen die evolutie sterk.

Dat twee overheden met pleegzorg bezig zijn, is niet eenvoudig. Het federale parlement moet worden aangespoord om het volwaardige ouderschap te realiseren. Ook pleegkinderen zonder de Belgische nationaliteit verdienen aandacht. Pleegkinderen met een handicap zijn te weinig bekend. Pleegzorg voor niet-begeleide minderjarigen is belangrijk maar er zijn twijfels bij de snelle matching. Slechte matching leidt ertoe dat kinderen na verloop van tijd weer uit een bepaalde situatie worden gehaald.

Haar pleegkind dat permanent verblijft en zijn ouders niet meer ziet, moet vanaf 12 jaar naar de jaarlijkse zitting in aanwezigheid van de biologische ouders, wat vreselijk is. Karen Maes is tevreden met de verlenging van pleegzorg, maar niet met de confrontatie met de natuurlijke ouders tijdens de rechtszitting.

3. Reflecties bij de evaluatie

Is perspectiefzoekende pleegzorg gebaat bij een jaarlijkse of een driejaarlijkse verlenging? De Vlaamse Vereniging Pleegzorg wil de verlenging afhankelijk maken van scharniermomenten. Als er na een jaar een goede verstandhouding is met het pleeggezin of wanneer een pleegkind verhuist van kleuterschool naar

lager onderwijs, kunnen die momenten aangegrepen worden om de perspectieven en niet zozeer de termijnen te evalueren.

Ook de Vlaamse Vereniging Pleegzorg voelt de druk van de professionaliteit. Een van Karen Maes' pleegjongens zou in een instelling zitten als hij niet had geaard bij haar thuis. Hij heeft zware gedragsproblemen en emotionele problemen. Er is al op verschillende hulpverleningsvormen een beroep gedaan, met goede begeleiding van de diensten. Thuis voelt vaak aan als een leefgroep. Daarom wordt gesuggereerd om ook na te denken over therapeutische quasi professionele pleeggezinnen. Het gaat daarbij niet om psychiatrische hulp. Het is een bijkomende pleegvorm naast de gewone pleeggezinnen. In Frankrijk is pleegzorg omschreven als thuiswerk. Het zou goed zijn mocht iemand vergoed worden wanneer hij zijn talenten thuis inzet.

Volgens de Vlaamse Vereniging Pleegzorg kan men, gezien de afschaffing van pleegzorg door het VAPH en gezien de nood aan een specifieke omkadering voor pleegzorgkinderen met een handicap, de verschillende kaders beter gedifferentieerd inschalen. Ook in het actieplan Jongvolwassenen wordt daarop ingezet. Er is ook sprake van een ondersteuningsplan. Pleegkinderen en -zorgers willen een normale gezinssituatie. Dat men tegelijk in de jeugdhulp zit, wekt een spanningsveld op. Als men na 21 jaar ook moet inzetten op het ondersteuningsplan, dan moet een duidelijk kader worden vastgelegd. Niemand mag controleur worden van zijn kind.

Ondersteuning en omkadering door de combinatie met andere begeleidingen mag niet beperkt worden tot het VAPH. De Vlaamse Vereniging Pleegzorg beschikt over een uitstekende begeleidster voor crisis-, thuis- en ouderbegeleiding. Samenwerking met andere residentiële ambulante voorzieningen kan. Karen Maes pleit bijvoorbeeld voor een oudergroep voor kwetsbare ouders en pleegzorgers, wat kan helpen om de biologische ouders van een pleegkind te leren kennen. Meer dwarsverbindingen tussen de diensten mogen.

Signs of safety is duidelijker geworden. Bij tijdigheid is gerichte en onderbouwde doorverwijzing essentieel. Een gebrek daaraan leidt tot mislukkingen.

Pleegzorgers werven is waardevol, maar Karen Maes waarschuwt voor te grote wervingscampagnes. Het is niet iedereen gegeven om in de pleegzorg te stappen. De erkenning is er, maar het engagement is zwaar.

Karen Maes moet jaarlijks naar een zitting met de jeugdrechter. De maximumtermijn van drie jaar legt de jeugdrechter niet op omdat de biologische ouders het er moeilijk mee hebben. Ook het pleegkind staat zo onder spanning. De spanning loopt op. Het staat evenwel zo in het decreet van 29 juni 2012. Men wil graag een band smeden maar haalt tegelijk zaken uit hun context. Wat in het decreet van 29 juni 2012 staat, moet ook door jeugdrechters gevolgd worden. Een gesprek met die groep lijkt derhalve noodzakelijk.

Bij de verlenging tot 13 jaar stoort het begrip 'onmiddellijke plaatsing'. Er moet in eerste instantie een kans geboden worden.

Er is sprake van verschillende pleeggezinnen rond één pleegkind: een opvanggezin dat kan bijspringen als het pleeggezin steun nodig heeft. Het moet daarbij om één tot hooguit twee vaste mensen gaan. Steunfiguren zijn in elk geval wenselijk.

Karen Maes betreurt dat zakgeld, spaargeld en verzekering nog in de kostenvergoeding vervat zitten. Jongeren in de bijzondere jeugdzorg krijgen spaargeld, maar in pleegzorg niet. Als een gezin het zelf niet kan, dan krijgen ze weinig

mee. Om meer mensen te bereiken, hoeft men zich niet te richten op de hoogopgeleide tweeverdieners. Ook meer volkse gezinnen of alleenstaanden kunnen instappen. Financieel is het zwaar en men spreekt gemakkelijk over verlies. Daarom is het jammer dat alles op één hoop wordt gegooid. Er is geen ruimte voor de hospitalisatieverzekering in de nota. Er wordt een grote verantwoordelijkheid gelegd bij de diensten, die daarvoor meer middelen moeten krijgen, onder meer voor permanentie. Er is geen uniforme lijst voor bijzondere kosten. Dat moeten de diensten zelf gaan navragen. Intussen trekken de pleegzorgers aan de bel. Ook zij dragen nog een grote verantwoordelijkheid.

4. Conclusie

Het decreet van 29 juni 2012 is volgens de pleegzorgers een goede eerste stap. Ze krijgen een belangrijke plaats met bijhorende omkadering en ondersteuning, maar de middelen volgen te weinig. Ook de administratieve last blijft. Bovendien zijn pleegzorgers geen professionele opvoeders, al ontstaat wel die indruk.

V. Vragen van de leden

Lorin Parys begrijpt dat de mogelijkheid om tot 13 jaar te plaatsen positief onthaald wordt. Hij is het ermee eens dat het niet de bedoeling kan zijn om tot onmiddellijke plaatsing over te gaan. Eerst moeten alle perspectiefmogelijkheden uitgeput worden.

In de conceptnota en de evaluatienota van Jongerenwelzijn is sprake van maximum drie keer zes maanden. Binnen anderhalf jaar moet er een schakelmoment vallen.

25 jaar als maximumleeftijd kan op algemene instemming rekenen. Het voorstel gaat ruimer maar het perspectief om ook ondersteunende pleegzorg mogelijk te maken binnen die context, zelfs voor wie voor zijn 18 jaar niet in pleegzorg zat, kan een cruciaal antwoord zijn op de moeilijke overgang naar jongvolwassenheid vanuit een kwetsbaar perspectief.

Het ontbreken van een link op de VAPH-website illustreert dat er nog veel meer intersectoraal gedacht moet worden.

Het perspectief van de biologische ouders is cruciaal. Als men sneller durft te beslissen over het langetermijnperspectief voor een kind en een situatie, dan zal iedereen er zijn plaats ook in krijgen. Er is dan duidelijkheid, wat spanning wegneemt. Het moet ook de stap naar mee-opvoeding bevorderen.

Het ouderschap delen is een uitdaging voor elke pleegouder. Toelaten dat een kind van zijn ouders en van zijn pleegouders houdt, is het mooiste streven voor elke pleegouder.

Soms is er personeelsverloop bij de diensten. Die ervaring had de spreker ook bij de sociale dienst van de jeugdrechtsbank. Hoe ervaart men de samenwerking? Doen zich dan dezelfde problemen voor vanuit alle perspectieven: vanuit Pleegzorg Vlaanderen, de pleegouders en de diensten?

Elke Van den Brandt zegt er geen voorkeur is uitgesproken voor professionele pleeggezinnen. Er is wel gezegd dat motivatie voor de vrijwilligheid ook maatschappelijk voorop moet blijven staan. De kosten moeten gedekt zijn, wat een probleem vormt. Kunnen beide modellen naast elkaar? Kan professionalisering tot op bepaalde hoogte ingevoerd worden? Gaat de voorkeur naar vrijwillige

ondersteuning van de gezinnen? Er is voorgesteld om met het oog op differentiatie dat model ernaast te zetten.

Het ontwerp van decreet houdende het overheidstoezicht in het kader van het gezondheids- en welzijnsbeleid (*Parl.St.* VI.Parl. 2016-17, nr. 1242/1) neemt ook pleegzorgers in het vizier. Is dat een goede zaak of voelt het aan als een bedreiging? Houdt men liever contact met de pleegzorgdiensten?

Matching is, zeker voor de niet-begeleide minderjarige, cruciaal. Voorzieningen melden evenwel dat die jongeren in een pleeggezin eindelijk terecht zijn en er niet meer weg willen. Moet men risico lopen op een slechte plaatsing? Er is de facto een breuk. Vanuit kindperspectief wordt het misschien een breuk. Onmiddellijke plaatsing kan lukken. In een voorziening volgt er altijd nog een stap. Misschien komen er 'halfgoede' plaatsingen uit voort?

Er zijn veel klachten over het zakgeld. Is er een lijst met alle kosten?

De stem van de jongeren is belangrijk. Als hun afwezigheid aan het vergadertijdstip te wijten is, kan daar een mouw aan gepast worden. Of wordt hun stem structureel niet vertolkt? Cachet vzw levert goed werk maar met een eigen en beperkte reikwijdte. Zijn er voor pleegjongeren voldoende mogelijkheden? Bieden de participatieraden een goed antwoord?

Moet er voor de biologische ouders een aparte werking zijn om hen te versterken en hun vertegenwoordiging te garanderen? Volstaan de participatieraden? Is er evolutie?

Katrien Schryvers wil weten waarom de driejaarregel niet wordt toegepast zoals decretaal bepaald.

De participatieraden blijken in de praktijk te verschillen van provincie tot provincie. Er zijn nog kinderziektes en de wetgever kan daarin een rol spelen. Welke decretale wijzigingen zijn behulpzaam?

Voor de ondersteuning van pleegzorgers voert het decreet van 29 juni 2012 een aantal zaken in, zoals recht op het laagste kinderopvangtarief en automatische toekenning van school- en studietoelage. Er wordt verwezen naar de lokale besturen en de pleegzorggemeente. In dat verband besliste de OCMW-raad van Zoersel om de Z-Pas (vrijtijdspas) automatisch toe te kennen aan pleegkinderen. Er is een oproep gelanceerd. Wat kan nog anders?

Het engagement van pleegouders van kinderen met een moeilijke achtergrond of problematiek is groot. Soms ervaren zij op crisismomenten een tekort aan ondersteuning. Overweegt men een voorrangsregeling voor bepaalde hulpverleningsvormen? Wat kan er helpen?

Er zijn neutrale bezoekruimten in het kader van verschillende diensten. Om welbepaalde redenen worden ze in de pleegzorg niet gebruikt. De bezoekruimten bij de pleegzorgdiensten zijn beperkt in gebruikstijden en beschikbaarheid. Het behoort niet tot de taken van de pleegzorgdiensten. Is dat een zinvolle uitbreiding van het takenpakket?

Bart Van Malderen vraagt hoever het staat met de integratie van de vijf pleegzorgdiensten. Het is essentieel dat personeelsleden zich goed voelen in de nieuwe structuur. Dergelijke transitie geven doorgaans aanleiding tot personeelsverloop. Hoe wordt continuïteit van begeleiding gegarandeerd? Welke repercussies heeft een gebrek aan begeleiding? Worden de biologische ouders daardoor minder betrokken? Heeft het impact op nazorg en toezicht op de

pleegzorgsituatie? Een dossier gaat over via beheerssystemen, maar naast het papieren dossier is er een ander verhaal dat wordt doorgegeven. Levert de transitie bijkomende problemen? Volstaan de permanentieregelingen voor mensen met vragen of problemen?

Jan Brocatus antwoordt dat over het spanningsveld tussen professionele pleegzorg en vrijwillig statuut infosessies georganiseerd zijn. Dat is federale materie. Er rijzen geregeld vragen over het sociaal en financieel statuut van de pleegzorger. Daarover moet intern worden nagedacht. Er zijn drie strekkingen. Ten eerste degenen die vasthouden aan het vrijwillige statuut. Ten tweede zij die bezoldiging aanvaardbaar achten. Ten derde zij die niet meteen betaald willen worden maar wel de bijkomende kosten en lasten gedekt willen zien. Er moet nagedacht worden over de aandachtspunten om tot gezamenlijke inzichten te komen. De beleidsaanbeveling kan zijn dat wordt voorzien in de mogelijkheid, zonder dat er uitsluitend nog betaalde pleegzorgers zijn. Dat zou veel pleegouders niet zinnen. De oefening wordt voorbereid.

De steungroepen van de pleegzorgdiensten bieden jongeren de gelegenheid om bij elkaar te komen. Ze hebben sociale activiteiten samen en er zijn Facebook-groepen. Ze vinden steun bij elkaar. Sommige jongeren zoeken daar echt naar en gaan mee naar weekends van de Vlaamse Vereniging Pleegzorg. Anderen prefereren met vrienden naar het voetbal te gaan in plaats van lotgenoten te ontmoeten. Er zijn verschillende strekkingen. Op Vlaams niveau is men daarmee bezig. Er zijn dialoogtafels met jongeren. Daarin wordt geïnvesteerd om te zien hoe de achterban georganiseerd kan worden met het oog op beleidsbeïnvloeding. Hoe zorgt men ervoor dat de beslissingen onderbouwd zijn voor iemand die in het raadgevend comité van Jongerenwelzijn zitting heeft? Er wordt nog naar andere manieren gezocht om de stem van jongeren en hun participatie te verzekeren. Ze kunnen niet altijd mee rond de tafel zitten. De spreker zou het waarderen mocht het raadgevend comité ook een jongere als lid aanvaarden. Dat is agendamatig niet altijd mogelijk.

Johan Ieven relateert het personeelsverloop. De gemiddelde anciënniteit bij Pleegzorg Vlaams-Brabant en Brussel is 17,4 jaar. Het aantal mensen dat komt en gaat ligt laag. Wie in de pleegzorg werkt, houdt van zijn werk en werkt graag met de verschillende diensten. Personeelsverloop moet worden afgezet tegen de fusie. Sommige pleegzorgbegeleiders die actief waren in Vlaams-Brabant verhuisden naar Gent en omgekeerd. Een andere reden is de groei van pleegzorg waardoor het aantal pleegzorgbegeleidingen toeneemt en taakverdelingen, die regionaal verankerd worden, herzien worden. Er doen zich naar aanleiding daarvan personeelsveranderingen voor om de efficiëntie en effectiviteit te verhogen. Dat verloopt mondjesmaat: wijzigingen worden doorgevoerd zodra de gelegenheid zich voordoet.

De continuïteit probeert men zo optimaal mogelijk te bewaren. Dat kan door differentiatie in het pleegzorgaanbod of door het dossier en de continuïteit ervan binnen het team te houden, desnoods met een andere pleegzorgbegeleider. Dat neemt niet weg dat sommige wijzigingen voor de pleegzorg niet aangenaam zijn.

Er zijn verschillen in participatie tussen de provincies. Die hebben te maken met lokale factoren. In Vlaams-Brabant en Brussel hoort de voorzitter van de participatieraad alle partijen. Het blijkt niet eenvoudig om samen rond een tafel te zitten gezien de diverse belangen en gevoeligheden. Ouders voelen de nood om hun verhaal openlijk te brengen. De participatie wordt daarom georganiseerd in ontmoetingsgroepen voor ouders, pleegouders en jongeren. Ze koppelen op geregelde tijdstippen naar elkaar terug. Dat is al drie jaar in opbouw. Aan de regelgeving moet niets veranderd worden. Er zijn wel methodieken nodig om dat op een goede manier te organiseren. De wetgeving biedt voldoende ruimte om de

participatieraden te organiseren. Hoe mensen worden samengebracht, kan allicht nog beter.

Er is een basislijst van bijzondere kosten, andere kosten en gelijkschakeling, gebaseerd op de regelgeving van voor het decreet van 29 juni 2012. Ze wordt nog gehanteerd. Zorgzwaarte kan verschillen van gezin tot gezin. Het blijft belangrijk dat de pleegzorgbegeleider waar nodig het verschil kan maken. Er moet een marge blijven om op specifieke noden (zoals bijvoorbeeld financiën, beperking of handicap) een antwoord te bieden in de bijzondere kostenbijdrage. De voorwaarden zijn goede afspraken en procedures. Een interprovinciale werkgroep buigt zich over de verdere afstemming. Onder de bijzondere kosten, ressorteert ook de zorgzwaarte. Een gemeenschappelijk document is van toepassing op de verschillende diensten. Het is de bedoeling de uitdovende groep van VAPH-kinderen dezelfde financiële toelage te geven als vroeger. Daarop moet worden toegezien.

Residentiële voorzieningen zeggen dat Vlaamse kinderen overdag moeilijk doen en vluchtelingen vooral 's nachts onrustig zijn. Vanwege hun trauma willen ze rust. Een gezin dat die kinderen opvangt, moet in staat zijn om voldoende afstand te houden, om te voorkomen dat ze te zeer emotioneel betrokken raken, en om de kinderen tijd en ruimte te geven om tot rust te komen. Voorzichtigheid is altijd geboden. In de hele discussie over het 'ja, mits'-principe is dat een pleidooi voor matching. Het pleeggezin als eerste alternatief is zeer belangrijk, maar net zo goed is het van belang om tijdig grenzen aan te geven opdat kinderen noch pleegzorgers zich verliezen in allerlei situaties. De pleegzorgdienst houdt daarom vast aan behoud van de goede matchingpraktijken, en waarschuwt voor te snel en te vlug matchen onder druk van de noden. Als een pleegzorger besluit verder te doen omdat een pleegkind nergens anders terecht kan, is dat doorgaans uit noodzaak en spreekt hun hart.

Zodra een nieuwe maatschappelijk werker van de sociale dienst van de jeugdrechtsbank het dossier overneemt, moet men herbeginnen in het netwerk. Afspraken uit het verleden moeten weer worden verduidelijkt. Men gaat er zo professioneel mogelijk mee om. De vraag naar de frequentie kan Johan Ieven niet beantwoorden omdat hij niet in de praktijk staat. Het wordt door de collega's af en toe als probleem gesignaleerd.

In de mate van het mogelijke wordt bezoekeruimte ter beschikking gesteld, uit goodwill van de diensten en ter ondersteuning van de pleegzorgers omdat bepaalde bezoeken moeilijk in het pleeggezin of samen met de pleegzorgers kunnen plaatsvinden vanwege gevaar of last met degenen die aan het bezoek deelnemen. Dat als regel installeren, gaat ten koste van begeleidingstijd die ook elders nodig is.

Karen Maes wil de neutrale bezoekeruimte als regel inschrijven mits de pleegzorgdiensten daarvoor middelen krijgen.

De relatie tussen consulent, pleegzorgbegeleider en gezin is een moeilijke driehoeksverhouding. Het OCJ kan veel oplossen.

De jeugdrechters willen de mensen zien, wat zeer moeilijk blijkt. Als een zaak jaarlijks terugkomt, dan krijgen de ouders de indruk dat de jeugdrechter hun kind meer naar huis zal laten komen. Er zit zoveel meer achter maar één zitting is onvoldoende om dat toe te lichten. Als de biologische ouders ook nog van weerstand tegen de pleegzorgbegeleiders getuigen, dan kunnen ook zij niet meer als bemiddelaar optreden. Dat mag evenwel niet beletten dat de verlenging tot 13 jaar ingeschreven wordt. Het moet vooral onderwerp van gesprek met de jeugdrechters zijn.

De vraag is of er genoeg middelen en mensen zijn om iedereen te vertegenwoordigen in de participatieraden en voortrajecten. Karen Maes volgt de diensten die op zoek zijn naar methodieken. De wetgever moet de goede praktijken bundelen en de participatieraden opvolgen. Er moet ook een duidelijk kader zijn, men kan ook het voortraject beschrijven en er moet ook ruimte zijn. Het is vooralsnog te ruim omschreven voor de pleegouders, wat maakt dat ze er op hun eigen manier mee aan de slag gaan. Positief is dat zo zorg op maat ontstaat, maar tegelijk kampen pleegouders met onzekerheid. De pleegzorgdiensten moeten expliciteren waarom ze bepaalde keuzes maken. De decreetgever moet tegelijk de intersectorale werking stimuleren.

Personeelsswissels worden goed doorgegeven aan de volgende pleegzorgbegeleider, maar de dossiers zijn vaak complex waardoor het moeilijk is om alle partijen nog in kaart te brengen of het vertrouwen te winnen van de biologische ouders. Het is jammer dat pleegouders door die complexiteit veranderen.

Er is steeds beter inzicht in wat een trauma betekent voor kinderen. Pleegzorg besteedt er terecht veel aandacht aan met bijvoorbeeld opleidingen over traumasensitief opvoeden. Dat moet ingebed worden in de matching voor niet-begeleide minderjarigen. De pleegzorgdiensten verdienen een pluim voor hun inzet op traumasensitief opvoeden.

Zorg op maat is belangrijk en de pleegzorgdiensten kunnen daarvoor zorgen, maar pleegzorgbegeleiders moeten al veel. Ze zijn bezig met inhoud en verwijzen voor administratieve zaken naar de maatschappelijke zetel. Pleegouders kennen daar niemand maar moeten er wel allerhande zaken aan vragen. Dat staat niet op punt. De decreetgever moet een duidelijker kader scheppen al is het met een niet-limitatieve lijst van bijzondere kosten.

De Vlaamse Vereniging Pleegzorg opteert voor vrijwillige pleegzorgers geflankeerd door professionele pleeggezinnen. In eerste instantie moeten alle kosten vergoed worden, wat vooralsnog niet het geval is. Voorts is het voor bepaalde doelgroepen en problematieken goed. Sommigen hebben meer en andere begeleiding nodig.

De permanentiemomenten verschillen onderling. Er wordt aan gewerkt. In de provincie Antwerpen is er een avond- en weekendpermanentieregeling. In West-Vlaanderen staat die nog niet op punt. Door de toenemende pleegzorgbegeleidingen, gaat meer tijd naar begeleiding en is er steeds minder tijd voor permanenties. In de provincie Antwerpen wordt dat deels ingevuld dankzij vrijwilligheid van de pleegzorgbegeleiders. Dat is fantastisch maar klopt eigenlijk niet. Vrijwilligheid houdt in dat de pleegzorgbegeleiders beschikbaar blijven. In crisissituaties laten ze soms toe dat pleegzorgers hen bellen. Ze worden voor die uren betaald.

VI. Uiteenzetting door Geert Decock, Unie van Jeugadvocaten

Geert Decock heeft de conceptnota en het evaluatierapport van Jongerenwelzijn onder de loep genomen, alsook de voorstellen voor de toekomst. De Unie kan zich vinden in pleegzorg tot 25 jaar. Er mag geen onderscheid zijn tussen studerende en andere jongeren. Voorts acht de Unie een snellere plaatsing van kleine kinderen in een pleeggezin cruciaal. Thans wordt soms te lang gewacht waardoor kinderen te lang in een voorziening van de bijzondere jeugdzorg blijven. Pleegouders zorgen voor een soort hechting die niet mogelijk is in voorzieningen. Het attest voor beide pleegzorgers vindt de Unie goed. Scheidingen zijn nu eenmaal een feit, ook onder pleegzorgers. Wat dan met het pleegkind, luidt de vraag. Dat probleem wordt met een attest voor beiden opgelost. Over die punten is er consensus.

Geert Decock is er geen voorstander van om pleegplaatsingen tot 13 jaar opnieuw in te voeren. Als advocaat van pleegouders, minderjarige pleegkinderen en geboorteparenten, heeft hij zicht op de verschillende perspectieven. De ervaring leert dat geboorteparenten het niet zelden moeilijk hebben met een pleegplaatsing. Daarom blijven jeugdrechters soms aarzelen en voor een ckg opteren. Weinig jeugdrechters besluiten tot een plaatsing voor 13 jaar. Dat geeft biologische ouders de boodschap dat het over en uit is, wat niet kan. Tegelijk is er nood aan zekerheid, duidelijkheid, en perspectief op lange termijn voor de andere betrokkenen. Het blijft van belang dat de biologische ouders aan boord gehouden worden. Andere jeugdmagistraten delen die mening. Als wordt overwogen de 13 jaar weer in te voeren, is het aangewezen jeugdmagistraten om hun mening te vragen.

Het verloop van consulenten op de sociale dienst van de jeugdrechtbank is dramatisch. Zelden krijgt een kind dat een traject in de bijzondere jeugdbijstand doorloopt slechts één consulent. Sommige hadden er zes of zeven. Als er beslissingen over pleegkinderen genomen worden voor de lange duur, rijst de vraag hoe de opvolging moet verlopen. Een vaste consulent die permanent opvolgt en in contact staat met pleegzorgdiensten, zou geruststellender zijn. Het grote verloop baart zorgen omdat zo dossiers vergeten kunnen worden.

Geert Decock is voorstander van het compromis van drie jaar. Elke jeugdrechter behoudt de vrijheid te beslissen om elk jaar samen te komen als hij of zij dat nodig acht. Sommige jeugdrechters staan daarop. Een zitting wordt voorbereid waardoor er zeker communicatie is tussen biologische ouders, consulent en pleegzorgdienst met pleegouders. Iedereen is ermee bezig en betrokken. Het belangrijkste argument is zekerheid voor de kinderen. Ook in dat verband raadt Geert Decock aan de magistratuur te bevragen.

Over het pleegouderstatuut worden technische en juridische vragen verwacht. Ze kunnen voorwerp zijn van een procedure. Als men in het kader van jeugdhulpverlening uitgaat van een beslissing van lange duur, is er nog het aspect van statuut, bevoegdheden en eventuele delegatie van bevoegdheden aan de pleegouders. Voor het pleegzorgstatuut is de familierechtbank naar voren geschoven als bevoegde rechtbank. De vraag wie dan het proces zal voeren en wie niet, of wie kansrijker dan wel kansarmer is, baart zorgen. Als een dossier bij de jeugdrechter blijft, dan bestaat de mogelijkheid dat het geregeld opnieuw ter zitting komt. Alle aspecten van het statuut kunnen er besproken worden, omdat de wet de jeugdrechter toestaat over burgerlijke aangelegenheden mee te beslissen.

Over juridische bijstand is in de evaluatie van Jongerenwelzijn een en ander te vinden. Alle betrokken partijen hebben vragen bij de juridische bijstand. Een advocaat die optreedt voor een pleegkind, wordt geregeld gecontacteerd door ouders, pleegzorgers enzovoort. Dat hij advocaat is van het kind betekent niet dat hij niet met die partijen mag communiceren binnen de marges van het beroepsgeheim. Het is van belang dat de pleegzorgdiensten aan hun mensen duidelijk maken dat ze recht hebben op juridische bijstand en daarvoor een advocaat kunnen raadplegen. Een jeugdadvocaat is gespecialiseerd in de materie en kan zowel voor ouders als voor pleegzorgers optreden. Vaak komen geboorteparenten in aanmerking voor gratis juridische bijstand, maar verschijnen ze ter zitting toch zonder advocaat. Ze hebben juridische bijstand nodig om de hele procesgang te doorlopen en moeten daarop gewezen worden. Pleegzorgers komen niet altijd in aanmerking voor die bijstand maar minister van Justitie Geens is op federaal niveau bezig met het invoeren van een rechtsbijstandverzekering die fiscaal aftrekbaar is. Ook dat moet worden gecommuniceerd aan de betrokkenen.

Het rapport vermeldt dat jeugdadvocaten verplicht moeten worden om met het pleegkind te communiceren, terwijl Geert Decock dat als een evidentie beschouwt. Hij spreekt niet tegen dat het soms een probleem vormt. Een jeugdadvoocaat wordt aangesteld voor een pleegkind als het om een gerechtelijke procedure gaat. Het kind, soms een pasgeborene, is dan partij en heeft een advocaat. De vraag is vanaf wanneer een jeugdadvoocaat in communicatie treedt met dat pleegkind. Als standaardcriterium geldt dat een pleegkind in staat moet zijn om een inschatting te maken van zijn eigen belangen. Dat is doorgaans rond 12 jaar. Of een advocaat ook met een kind van 5 jaar moet communiceren, is een vraag die afhangt van het specifieke dossier. Zodra een jeugdadvoocaat inschat dat een pleegkind in staat is om een eigen mening te hebben, moet hij in gesprek gaan en die mening ook vertolken in de rechtbank. Als een jeugdadvoocaat optreedt voor een minderjarige zonder die te kennen, dan moet dat gemeld worden aan de stafhouder. Jeugdadvocaten moeten hun verantwoordelijkheid opnemen. Geert Decock aanvaardt niet dat jeugdadvocaten een halfuur voor de zitting nog snel even contact hebben met de betrokkene en dat als voldoende grond voor hun werk beschouwen. Het is nodig voor de zitting met de jongeren te praten, hen duidelijk te maken hoe het proces verloopt en wat ze mogen verwachten.

Soms weigert een jongere om zijn ouders te zien ter zitting of wordt hij daar voor het eerst in een aantal jaar met hen geconfronteerd. Hoe komt het dat de pleegzorgdiensten er niet in zijn geslaagd het pleegkind eerder met zijn biologische ouders in contact te brengen? Als er geen contact mogelijk is, kan dat vooraf aan de jeugdrechter meegedeeld worden, die daarmee rekening houdt. De zitting kan beginnen met het horen van de jongere, waarna die vertrekt en de zitting verdergaat met de ouders. Die mogelijkheid moet in elk geval bestaan.

Er is een gebrek aan bijstand aan pleegkinderen in het kader van de vrijwillige jeugdhulp. Die is onbestaande zolang het niet gaat om gerechtelijke jeugdhulpverlening. Kinderen moeten minstens de mogelijkheid krijgen om een advocaat te hebben, zo niet kan een ambtshalve aanstelling overwogen worden. Het decreet van 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp voorziet in de aanstelling van een vertrouwenspersoon en met uitbreiding kan dat een jeugdadvoocaat zijn. De realiteit wijst uit dat met dat decreet nooit een jeugdadvoocaat wordt aangesteld. Die heeft niet de opdracht om als trajectbegeleider of vertrouwenspersoon te functioneren voor de jongere. Daarvoor zijn anderen binnen de jeugdhulpverlening aangewezen. Juridische vragen, ook in de vrijwillige jeugdhulpverlening, moeten evenwel door een jeugdadvoocaat van de jongere beantwoord worden. Geert Decock ziet ter zake een opdracht voor de Vlaamse decreetgever.

VII. Vragen van de leden

Lorin Parys is het niet eens met de spreker en vindt het goed dat er een ander perspectief aan bod komt. Hechting in een gezin is van belang. Vaak ontbreekt de durf om over te gaan tot plaatsing. De spreker is evenwel geen voorstander van een plaatsing tot 13 jaar, wat contradictorisch lijkt. Er zouden weinig jeugdrechters zijn die zover gaan, maar in Antwerpen waren er in 2010 44 plaatsingen tot 13 jaar, 37 in 2011, 51 in 2012 en 47 in 2013.

Dat een plaatsing tot 13 jaar de biologische ouders het signaal geeft dat het gedaan is, is ook onterecht. Ook als de jeugdrechter opnieuw over de mogelijkheid beschikt om een plaatsing tot 13 jaar uit te spreken, blijft pleegplaatsing altijd tijdelijk. Bij een nieuw feit kunnen ouders altijd een aanvraag tot herziening indienen bij de jeugdrechter. Dat moet zo blijven. Voorts kan een langdurige plaatsing uitgebreid worden met een bezoeksregeling voor de biologische ouders.

Als ze een tijdlang volledig afwezig zijn, is er vanzelfsprekend geen bezoeksregeling. Blijken ze een positief traject af te leggen waarin het hen steeds beter gaat en ze meer verantwoordelijkheid opnemen voor hun kind, dan is een uitgebreide bezoeksregeling mogelijk terwijl het kind zich kan hechten en kan groeien.

Telkens weer ter zitting moeten verschijnen, blijkt een grote bron van stress voor biologische ouders, pleeggezin en pleegkind. In sommige gevallen is vooraf al duidelijk wat de uitkomst van de zitting zal zijn. Dan is het eigenlijk onnodig om telkens een hele carroussel op gang te trekken om toch hetzelfde resultaat te krijgen. In heel wat gevallen is geweten dat de jeugdrechter opnieuw een verlenging zal uitspreken, bijvoorbeeld als de biologische ouders uit beeld verdwenen zijn of als ze fysiek niet in staat blijken om voor hun kinderen te zorgen. Als pleegzorg goed werkt, is het bovendien niet de jaarlijkse of driejaarlijkse zitting voor de jeugdrechtbank die een gesprek tussen biologische ouders, pleegouders, kind en diensten mogelijk maakt. Dat moet een lopend en voortdurend proces zijn. Een kortere plaatsing gebruiken om een mogelijke tekortkoming in pleegzorg te remediëren, is geen optie.

Volgens *Elke Van den Brandt* wordt het signaal gegeven dat de perceptie van de biologische ouders negatief is. Het is aangewezen om na te gaan of er goede praktijken zijn om daarop in te gaan. Hoe kunnen de biologische ouders bij langdurige pleegplaatsing de indruk krijgen dat die plaatsing niet onherroepelijk is? Enkel de regelgeving aanpassen blijkt vaak onvoldoende. Zijn er methodieken of is het enkel met de symboliek van de termijn op te vangen?

Het pleegkind horen in een dossier moet evident zijn zodra dat kind in staat is een eigen mening te vormen. Welke rol speelt de jeugdrechter om als tolk van de pleegkinderen uit te leggen wat er gebeurt, ongeacht de leeftijd van het kind? Een kind beleeft de situatie immers hoe jong hij of zij ook is. Of ligt die verantwoordelijkheid elders?

Katrien Schryvers acht de uitbreiding tot beide pleegzorgers evident en ten bate van de duidelijkheid.

Er moet worden nagegaan hoe juridische bijstand ook ingang kan vinden in de vrijwillige jeugdhulpverlening. Ook dan moet de stem van de jongere gehoord worden.

De meningen over de verlenging tot 13 jaar lopen uiteen. *Katrien Schryvers* ziet zo in waarom er is geopteerd voor het compromis van drie jaar. De focus ligt van 0 tot 13 jaar. Hoe is men ooit op die leeftijd van 13 jaar gekomen? Als een langdurige pleegplaatsing het uitgangspunt is, waarom wordt dan een breuklijn getrokken op 13 jaar?

Drie jaar is een compromis om niet elk jaar nieuwe beslissingen te moeten nemen. Men wilde ook het perspectief van de biologische ouders voorop blijven stellen. Er is een argument extra nu de heer Decock aanraadt een dossier op regelmatige basis grondig te bespreken. Wat niet kan, is dat men dossiers op hun beloop laat en ervan uitgaat dat het wel losloopt. Is het niet logischer om op basis van scharnierleeftijden in het leven van het kind te werken in plaats van met termijnen?

Bart Van Malderen heeft een vraag over de snelheid waarmee pleegzorg wordt ingesteld. Het gaat te langzaam. Kinderen blijven te lang in een ckg. Ook jongeren geven dat aan. Geboorteouders vinden dat pleegzorg te snel wordt ingezet en dat er in de aanloop te weinig ambulante mogelijkheden zijn. Hoe staat de heer Decock daartegenover? Hij geeft zelf aan dat er een spanningsveld is tussen de rol die de jeugdadvocaat afwisselend voor elk van de partijen speelt.

Hoe gaat men daarmee om? Moet er niet ingezet worden op die ambulante dienstverlening in een voortraject?

Geert Decock vindt het een moeilijke aangelegenheid. De wetgever moet rekening houden met de verschillende posities. Naar zijn gevoel gaat deze bespreking vooral uit van de pleegzorg. Als een andere partij, bijvoorbeeld een armoedevereniging, haar verhaal doet, zal dat anders klinken. De discussie in het federale parlement over de invoering van een pleegzorgstatuut verliep net als deze discussie: van de ene naar de andere stellingname en terug. Daar ging het voornamelijk over de delegatie van bevoegdheden met de stelling dat het mogelijk moet zijn om bijzonder snel de ouderlijke bevoegdheden aan de pleegzorgers te delegeren zodat zij alle aspecten van ouderlijk gezag kunnen uitoefenen. Vanuit de positie van pleegzorg is dat ideaal. De biologische ouder wil dat allicht niet snel en gemakkelijk delegeren. Vanaf welk moment laat men dan toe dat de familierechter op vraag van pleegzorgers tot delegatie beslist? Verschillende standpunten kwamen aan de orde: van drie jaar tot onbepaalde duur. Uiteindelijk is een compromis bereikt met als principe één jaar. Armoedeorganisaties zijn daar niet tevreden mee, en pleegzorg evenmin. Het is een tussenweg waar de spreker mee kan leven.

Dezelfde overweging maakt hij bij deze bespreking over de termijn. Pleegzorgers en allicht ook pleegkinderen willen zo snel mogelijk duidelijkheid. Zodra sprake is van perspectief binnen pleegzorg, is dat een signaal aan alle partijen dat een kind in het pleeggezin zal opgroeien en doorgroeien. Biedt dat pleegzorgers en -kinderen geen zekerheid dat er voor onafzienbare tijd geen terugkommoment kan zijn voor de geboorteouders?

Wanneer een jeugdrechter een plaatsingsmaatregel van een jaar uitspreekt, kan hij meteen aangeven dat zulks niet de facto betekent dat het kind voor een jaar geplaatst wordt. Een dossier kan te allen tijde opnieuw bekeken worden. Heel wat mensen weten dat niet en gaan ervan uit dat het voor een jaar is en dan verlengd kan worden. Het feit dat een dossier op elk moment herbekeken kan worden, dringt niet door. Als een plaatsing tot 13 jaar wordt uitgesproken, gaan mensen niet naar huis met het idee dat het kan veranderen op korte termijn. Ouders die dan afhaken, is men kwijt. Voor het pleegkind is dat niet goed. Het moet weten wie zijn geboorteouders zijn. Er moet maximaal ingezet worden op contact met de biologische ouders ook al is het duidelijk dat het kind zal opgroeien in een pleeggezin. De nood aan hechting en duidelijkheid is daar niet in tegenspraak mee. In het kader van een optimale duidelijkheid moet de relatie met de geboorteouders maximaal gevrijwaard en bewaard zijn, ook ten behoeve van het kind. Daar zit het compromis.

Te vroeg of te laat is niet de kwestie. De oriëntatie naar een pleeggezin moet zo snel mogelijk gebeuren binnen het kader van de uiteindelijke beslissing van de rechter, maar dat blijft moeilijk. Zodra er sprake is van pleegplaatsing voelt het voor de geboorteouders aan alsof ze hun kind kwijt zijn. Zolang het gaat om plaatsing in een instelling, blijven ze ervan overtuigd dat het kind weer naar huis komt, als ze hun best doen. Dat is het dilemma van de jeugdrechter. Aan de correcte communicatie daarover is er nog werk. Mensen moeten begrijpen dat een pleeggezin niet definitiever is dan een instelling.

Over de rol van de jeugadvocaat ten aanzien van kleine kinderen neemt *Geert Decock* liever geen harde standpunten in. In de opleiding voor jeugadvocaat zit een grondige vorming in communicatie met kinderen. Zijn advocaten de meest geschikte personen om met kleine kinderen te communiceren over het proces? Het blijft een heikele zaak. Anderen zijn er misschien beter voor opgeleid. Zij kunnen vragen met juridische implicaties dan opnemen met de advocaat voor ondersteuning. De werklast van jeugadvocaten is ook dermate dat het niet

haalbaar lijkt om regelmatig met alle pleegkinderen onder hun hoede te praten. Geert Decock laat het graag in het midden. Er zijn intussen al meer jeugdadvocaten en dankzij de spreiding zou het gemakkelijker moeten zijn. Of het de beste oplossing is, blijft een vraagteken.

Bart VAN MALDEREN,
voorzitter

Katrien SCHRYVERS,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

ckg	centrum voor kinderzorg en gezinsondersteuning
OCJ	ondersteuningscentrum jeugdzorg
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
VAPH	Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap
vte	voltijdsequivalent / voltijdequivalent